

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-301-2-23>

Литовченко Наталія, заслужений художник України,
доцент КДАДПМД ім. М. Бойчука

Українське монументальне мистецтво 1920–1980-х років

Ключові слова: художники-монументалісти, оформлення, панно, мозаїка, розпис, вітраж, архітектура, історія.

Nataliia Lytovchenko, Honoured Artist of Ukraine, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Monumental-Decorative
and Sacral Arts of Mykhailo Boichuk Kyiv State Academy
of Decorative Applied Arts and Design, Kyiv, Ukraine

Ukrainian monumental art 1920–1980

Abstract: The article reveals the topic of the development of monumental and decorative art in Ukraine in the 1920s–1980s. Examples of successful artistic design solutions of interesting architectural objects created in this historical period are given. The influence and significance of artistic works for the national, patriotic and aesthetic education are proved.

Key words: monumental artists, design, panel, mosaic, painting, stained glass, architecture, history.

Одним з найбільш яскравих явищ українського художнього життя 1920–1930-х років було народження школи М. Бойчука, що здобула широке визнання.

М. Бойчук був професором Української академії мистецтв. У короткий термін (1917–1918) він зібрав творчий колектив студентів. Ця група розписала близько двадцяти монументальних об'єктів. Серед монументальних робіт «бойчукістів» були розписи Луцьких казарм у Києві, розписи селянського санаторію ім. ВУЦВК на Хаджибеївському лимані в Одесі та ін. «Бойчукісти» мали відмінність від об'єднань, асоціацій, яких на той час була чимало, по-перше в пластично-образній структурності, ритмічності композиційних елементів твору, чіткому визначенню функцій кольору як образу нарівні з формою. Також, ґрунтовно вивчаючи новітні мистецькі течії, вони створювали глибоко національні твори. Те, що «бойчукісти» утверджували національну свідомість, не входило в плани радянської влади, що будувала інтернаціональне суспільство. Увійшовши у протиріччя зі сталінською концепцією, «бойчукісти» були приречені. За «буржуазний» націоналізм та «формалізм» ці художники були фізично знищені, а їхні твори ще довгий час заборонялось згадувати.

Відновлення інтересу художників України до мистецтва школи М. Бойчука відбулось в період «відлиги» 1960-х рр. Саме в ці часи художники звертались до нових оригінальних матеріалів і технік. Важливу роль у формуванні монументального мистецтва цього періоду відіграли

Section 1. Challenges of studying Ukrainian art from ancient times to the beginning of the 20th century

учні М. Бойчука Г. Довженко, С. Кириченко, Н. Клейн та І. Литовченко, В. Задорожний, Е. Котков і М. Стороженко.

У 1970–1980-х рр. художники-монументалісти, продовжують активно працювати в архітектурі. Цей період можна назвати розквітом монументально-декоративного мистецтва в Україні, не зважаючи на шалений тиск системи, що нищила і творців таких, як Алла Горська, та їхні твори – вітражі О. Заливахи, А. Горської, Г. Зубченко, Г. Севрук, Л. Семикіної у Київському університеті; мозаїки І. Литовченка в ресторані станції київського метро «Хрещатик», як рельєф В. Мельниченка та А. Рибачук у меморіальному комплексі на Байковому цвинтарі в Києві.

Проте монументальне мистецтво України в ці роки, переборюючи спротив системи, активно розвивалось і збагатилось вершинними для всього мистецтва творами. Серед них – мозаїки Е. Коткова, В. Ламаха та І. Литовченка на річковому вокзалі у м. Київ (1961), мозаїки В. Мельниченка та А. Рибачук у Київському палаці дітей та юнацтва (1965), мозаїки М. Стороженка «Київська академія» та «Львівське ставропільське братство» (1969–1970) в інституті теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України, мозаїчні рельєфи «Світанок» «До світла», «Музика», «Енергія» І. Литовченка в м. Прип'ять, ЧАЕС (1974–1983), Мозаїки С. і Р. Кириченків у музеї Другої світової війни в м. Київ (1981), вітражі В. Задорожного в палаці культури в м. Кременчук та в м. Біла Церква (1976–1979), Рельєфи В. Прядки, В. Григорова та М. Малишка на нових корпусах Київського національного університету імені Тараса Шевченка (1975–1984), вітражі О. Мельника «Час Ярослава Мудрого» в Київському державному історичному музеї України (1988), мозаїки Г. Кореня та В. Федька на станції метро «Золоті ворота» в м. Київ (1988) та ще безліч талановитих творів.

Зараз, коли в Україні йде війна і наша держава виборює свободу й незалежність, здається, ще зарано говорити про процес відбудови зруйнованої архітектури країни. Вважаю, саме нині постає необхідність створення концепції сучасної оригінальної мистецької архітектури в гармонійному поєднанні з монументальним мистецтвом, до чого можуть бути залучені українські митці, що володіють практичним досвідом роботи в архітектурних об'єктах.

